

Tarptautinis terminologijos simpoziumas *Terminology for Europeans (and beyond)*

ALBINA AUKSORIŪTĖ

Lietuvių kalbos institutas

2010 m. liepos 5 d. Olandijoje Liuvardeno mieste dieną prieš tarptautinį 14-tą Euralex kongresą vyko tarptautinis terminologijos simpoziumas *Terminology for Europeans (and beyond)* (*Terminologija europiečiams (ir ne vien jiems)*). Terminologijos simpoziume siekta apžvelgti skirtingas tiek nacionalinių, tiek regioninių kalbų situacijas, iškelti problemas, su kuriomis susiduria įvairūs terminologijos centrai, aptarti sunkiausiai sprendžiamas problemas, terminologijos vartotojų poreikius, metodus, kuriais remiantis dirba terminologijos centrai, pakalbėti apie terminologijos centrų raidos galimybes ir perspektyvas.

Simpoziumą organizavo Olandų ir flamandų kalbų terminologijos asociacija (NL-TERM) (Vereniging voor Nederlandstalige Terminologie – Dutch-Flemish Association for Dutch Terminology) kartu su Olandų terminologijos paslaugų centru (Steunpunt voor Nederlandstalige Terminologie – Dutch Terminology Service Centre) ir Olandų kalbos sąjunga (Nederlandse Taalunie – Dutch Language Union). NL-TERM buvo įkurta 1997 m. kaip suinteresuotų vartotojų ir visų, susijusių su terminologija, atstovas Olandijoje ir Flandrijoje. Olandų kalbos sąjunga bendromis Olandijos, Belgijos ir Surinamo pastangomis palaiko ir remia olandų kalbos ir literatūros plėtrą bei olandų kalbos mokymą. Olandų kalbos sąjunga 2007 m. įsteigė Olandų terminologijos paslaugų centrą, kurio tikslas olandų terminologijos vartotojams teikti paramą ir informaciją.

Simpoziumo įžanginį posėdį pradėjo NL-TERM prezidentas prof. Willy Martin, kuris pasiūlė simpoziume aptarti įvairių terminologijos centrų veiklą ir jiems iškylančias problemas atsakant į klausimus – kas ką gali daryti, kam, kada, kur, kodėl ir kaip. Olandų kalbos sąjungos generalinė sekretorė Linde van de Bosch savo pranešime *Terminology and Government* (*Terminologija ir Vyriausybė*) pabrėžė, kad terminologija visada turėjo didelės reikšmės Olandų kalbos sąjungos kalbos politikai, tad jos pastangomis įsteigtos terminologijos organizacijos ir iškeltos kitos iniciatyvos: Olan-

dų ir flamandų kalbų politikos terminologijos patariamasis komitetas (Dutch-Flemish policy advisory committee for terminology, CoTerm committee), interneto svetainė, skirta terminologijos informacijos sklaidai (NedTerm), bei Olandų terminologijos paslaugų centras. Be to, Olandų kalbos sąjunga parėmė olandų kalbos terminų atpažinimo programos kūrimą ir pritaikymą, nuolat palaiko NL-TERM veiklą. Europos Sąjungos institucijų vertimų centro Bendrųjų reikalų skyriaus Liuksemburge vadovė Thierry Fontenelle pristatė Europos Sąjungos institucijų vertimų centro, įkurto 1994 m., terminologinę veiklą, kalbėjo apie daugiakalbę Europos Sąjungos terminų bazę IATE, atskleisdama skirtumus tarp viešai prieinamos IATE terminų bazės ir vidinės bazės versijos, kurią naudoja vertėjai. Be to, pranešėja supažindino su terminų žodyną, skirtą Vertimų centro klientams, rengimo ypatumais.

Trys pranešimai buvo skirti besikuriantiems terminologijos centrums pristatyti. Prancūzijos kultūros ir komunikacijos ministerijos Kalbos plėtros departamento vadovė Bénédicte Madinier kalbėjo apie prancūzų patirtį integruojant terminologiją į kalbos politiką. Ji pristatė Prancūzijos vyriausybės specialią struktūrą, sukurtą mokslo ir technologijų terminų trūkumui patenkinti, nes specialioji kalba tapo dominuojanti kasdien besikeičiančioje visuomenėje. Pranešėja pabrėžė praktinius ir politinius iššūkius, su kuriais susiduriama išlaikant kalbos gyvybiškumą ir skatinant lingvistinę įvairovę globalizacijos sąlygomis.

Hacettepe universiteto Vertimų katedros vadovas Ayfer Altay perskaitė pranešimą *Towards a Terminology Centre: The Awareness, The project, The Outcome (Terminologijos centro link: supratimas, projektas, rezultatai)*, kuriame gana išsamiai pristatė Europos Komisijos projektą *TermTurk: Terminology for Cross-Cultural Dialogue and Specialized Communication (TermTurk: terminologija, skirta tarpkultūriniam dialogui ir specialiajam bendravimui)*. Šio projekto tikslas – nacionalinės terminologijos politikos sukūrimas ir kvalifikuotų terminologijos ekspertų sutelkimas.

Apie terminologijos darbą Pietų Afrikoje kalbėjo Dina Ferreira iš Centrinio technologijų universiteto. Pranešime *Terminology Management in South Africa. A review of Three Working Methods (Terminijos tvarkyba Pietų Afrikoje. Trijų darbo metodų apžvalga)* ji pabrėžė, kad Pietų Afrikoje patvirtinus vienuolika oficialių valstybės kalbų labai išaugo ne tik terminologijos plėtros, terminijos tvarkybos visomis vienuolika kalbų poreikis, bet ir terminologijos informacijos sklaidos visomis oficialiomis kalbomis poreikis. Pranešėja pristatė tris terminologijos darbo metodus: į lingvisti-

ką, į vertimus ir į kalbos politiką nukreiptus metodus. Anot jos, skirtingų darbo metodų pritaikymas Pietų Afrikos sąlygomis, jų nagrinėjimas ir sukonkretinimas leis pasirinkti geriausią terminologijos plėtros ir terminijos tvarkybos Pietų Afrikoje būdą. To siekdama šalies Vyriausybė ir įkūrė dvi institucijas: Nacionalinės kalbos tarnybos Terminologijos koordinavimo sekciją (The Terminology Coordination Section of the National Language Service) ir Pietų Afrikos kalbų tarybą (Pan South African Language Board, PanSALB).

Trys pranešėjai – Pieter Duijff iš Fryzijos akademijos Liuvardene, Olandų terminologijos paslaugų centro vadovas Hennie van der Vliet ir Albina Aukšoriūtė iš Lietuvių kalbos instituto – kalbėjo apie terminologijos darbą jau veikiančiuose centruose. Pieter Duijff perskaitė pranešimą *The Aim and the Contributions of the Frisian Language Desk (Fryzų kalbos skyriaus tikslas ir darbai)*, kuriame pirmiausia trumpai apžvelgė Fryzijos akademijos istoriją, apibūdino fryzų kalbos situaciją Olandijoje ir jos provincijoje Fryzijoje. Po to jis pristatė Fryzų kalbos skyrių (the Frisian Language Desk), įkurtą 1980 m., tai nedidelis Fryzijos akademijos skyrius – žinoma, tai nėra vienintelė institucija, teikianti fryzų kalbos paslaugas. Nuo 2008 m. pabaigos, kai buvo išleistas trumpas fryzų kalbos žodynas (*Frysk Hânwurdboek – Concise Frisian Dictionary*), pagrindinis minėto padalinio tikslas yra atsakyti į klausimus, susijusius su fryzų kalba ir jos vartojimu. Pastaruoju metu minėtas padalinys nėra labai aktyvus ir neturi ilgalaikių projektų. Pasak pranešėjo, fryzų terminologijos plėtrai svarbu, kad būtų geresnis institucijų, teikiančių fryzų kalbos paslaugas, bendradarbiavimas, nes aktyvus terminologijos paslaugas teikiantis ir tyrimus atliekantis skyrius turi realią galimybę plėtoti fryzų kalbą, kuri būtų vartojama visose srityse.

Hennie van der Vliet pranešime *The Dutch Terminology Service Centre: realistic support for practical terminography (Olandų terminologijos paslaugų centras: reali parama praktinei terminografijai)* pristatė 2007 m. įkurtą Olandų terminologijos paslaugų centrą. Jis pastebėjo, kad dirbantieji praktinį terminologijos darbą gana dažnai nežino apie esamas teorijas ir priemones bei būdus kaip jas panaudoti, tad Olandų kalbos sąjunga ir įsteigė minėtą centrą, jog padėtų ir informuotų olandų terminologijos vartotojus. Centras bendradarbiauja su Belgijos bendrove *Cross Language* ir su Amsterdamo laisvojo universiteto Kompiuterinės leksikologijos ir terminologijos tyrėjų grupe, siekdamas užpildyti spragą tarp teorijos ir praktikos. Kaip pabrėžė pranešėjas, jie stengiasi pasiekti aktyvius terminologijos vartoto-

jus, informuoti juos apie terminijos tvarkybos galimybes, padėti jiems surasti ir vartoti tinkamas priemones bei būdus. Šių tikslų siekiama tinklalapyje pateikiant informaciją ir aktyviai bandant susisiekti su galimais terminijos vartotojais. Plėtojamas terminologijos darbo taikymo metodas, kuris apibendrinamas dviejuose internetiniuose kursuose: ad hoc terminologija ir sisteminga terminologija.

Albina Auksoriūtė simpoziumo klausytojus supažindino su lietuvių terminijos tvarkybos istorija Lietuvoje, išsamiai aptarė Lietuvių kalbos instituto Terminologijos centro veiklą ir nuveiktus darbus, pristatė kitas institucijas, dirbančias terminologijos darbą Lietuvoje.

Dar trys pranešimai buvo skirti centrams, turintiems didelę terminologijos darbo patirtį, pristatyti. Švedijos terminologijos centro direktorė Anna-Lena Bucher pranešime *Challenges and experiences at the Swedish Centre of terminology (Švedijos terminologijos centro iššūkiai ir patirtis)* kalbėjo apie Švedijos terminologijos centro, įkurto 1941 m., veiklą ir patirtį. Ji pristatė Švedijos nacionalinį terminų banką (*Rikstermbanken*), kuris pradėjo veikti tik 2009 m. kovą, aptarė 2009 m. liepą patvirtintą Kalbos įstatymą ir jo reikšmę terminologijos infrastruktūrų Švedijoje plėtrai, supažindino su terminologijos mokymu Švedijoje. Pranešėja pabrėžė, kad vienas iš didžiausių Centro iššūkių, siekiant geresnio terminologijos darbo svarbos supratimo visose srityse, yra būtinybė dėti kuo daugiau pastangų gerinant terminologijos supratimą ir prestižą visuose visuomenės sluoksniuose.

Europos Sąjungos tarybos Terminologijos paslaugų koordinatorė Ingrid Swinnen perskaitė pranešimą *Terminology for Translation at the Council of the European Union (Terminologija, susijusi su vertimais, Europos Sąjungos Taryboje)*, kuriame apžvelgė terminologijos svarbą ir problemas, su kuriomis susiduria Europos Sąjungos Tarybos vertėjai ir terminologai. Pranešėja paaiškino, jog centrinę terminologijos darbo koordinavimą atliekantis padalinys *Terminologija ir dokumentacija (Terminology and Documentation)* – tai nedidelė nuolatinių ir besikeičiančių darbuotojų komanda, priskirta Kalbos tarnybos vadovams. Šis padalinys garantuoja visų ES kalbų terminologijos darbo planavimą bei koordinavimą ir veikia kaip skirtingų kalbų vertimų padalinių ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo IATE sistemoje kontaktinis centras.

Apie Barselonoje veikiančią Katalonų terminologijos centrą TERMCAT kalbėjo Marta Grané i Franch. Ji pranešime *Terminology services for the Catalan autonomous region (Terminologijos paslaugos autonominiam Katalonijos regionui)* pabrėžė, kad svarbiausias Katalonų terminologijos centro,

veikiančio jau 25 metus, uždavinys yra įvairių sričių katalonų kalbos terminijos sisteminimas ir plėtra, tad TERMCAT siekia skatinti įvairių žodynų rengimą ir platinimą, konsultuoja ir pataria institucijoms, rengiančioms, verčiančioms ir leidžiančioms įvairius terminologijos darbus, kuria ir teikia katalonų kalbos atitikmenis neologizmams. Pranešėja pastebėjo, kad Centro ateities iššūkiai susiję su nuolatinio naujoviškų ir kokybiškų priemonių bei išteklių kūrimu, palaikant nuolatinį dialogą su ekspertais ir vartotojais.

Po pranešimų vyko diskusija, kurioje kalbėta apie įvairių šalių terminologijos darbo patirtį, diskutuota apie geriausias terminologijos plėtros metodus ir būdus. Apsvarstytos ir priimtos trys simpoziumo rekomendacijos: 1) įkurti ilgalaikio Europos terminologijos paslaugų centrų bendradarbiavimo sistemą, 2) palaikyti ryšį su terminologijos paslaugų naudotojais ir įvertinti jų poreikius, 3) glaudžiai bendradarbiauti su pagrindinėmis terminologijos tyrimų ir mokymo organizacijomis.

Kitą dieną, t. y. liepos 6 d., Olandų terminologijos paslaugų centras surengė terminologijos seminarą *Practical Terminology: fast, cheap and reliable* (*Praktinė terminologija: greita, pigu ir patikima*). Centro vadovas Henne van der Vliet seminare išsamiai pristatė Olandų terminologijos paslaugų centro darbo metodus, priemones ir egzistuojančius išteklius. Kitas centro darbuotojas Attila Görög supažindino klausytojus su jų centro naudojamais tekstyno kūrimo, terminų atpažinimo ir kitais terminologijos išteklių kūrimo metodais, apžvelgė problemas, su kuriomis susiduria kompiuterinės lingvistikos specialistai. Michel Verhagen kalbėjo kaip praktiškai pasirinkti lingvistinius išteklius ir kaip juos tvarkyti, o Oele Koornwinder išsamiai pristatė olandų kalbos terminų atpažinimo programas.

Tarptautinis terminologijos simpoziumas buvo naudingas ir įdomus, nes jame pristatyta terminologijos centrų veikla ir jų darbo metodai ne tik regioniniame, nacionaliniame ir Europos, bet ir pasauliniame kontekste, pasidalyta terminologijos darbo patirtimi, užmegzti glaudūs ryšiai tarp įvairiose šalyse veikiančių terminologijos centrų. Olandijoje rengiamas straipsnių rinkinys simpoziume ir seminare skaitytų pranešimų pagrindu.

Gauta 2010-12-21

Albina Auksoriūtė
Lietuvių kalbos institutas
P. Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius
E. paštas albinaa@lki.lt